

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов
20 14 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Спеціальність 8.18010021 Педагогіка вищої школи

Галузь знань 1801 Специфічні категорії

Гуманітарний інститут

2014-2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної та
навчальної роботи

_____ О. Б. Жильцов

_____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Спеціальність 8.18010021 Педагогіка вищої школи

Галузь знань 1801 Специфічні категорії

Гуманітарний інститут

2014-2015

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.
Заступник директора Гуманітарного інституту з навчальної роботи

_____ Єременко О. В.
Робоча програма Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача
вищої школи для студентів для спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої
школи галузі знань 1801 Специфічні категорії, 2014 – 35 с.

Розробники: *Фруктова Яна Станіславівна*, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету
імені Бориса Грінченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол від. “3” вересня 2014 року № 2

Завідувач кафедри Чернуха Н.М.

_____ (Чернуха Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ ” 20__ року

Схвалено Вченою радою Гуманітарного інституту за напрямом підготовки
(спеціальністю) 8.18010021 Педагогіка вищої школи галузі знань 1801
Специфічні категорії

Протокол від. “ ” 20__ року № ____

“ ” 20__ року Вчений секретар _____ (Т.Л. Видайчук)

(підпис) (прізвище та ініціали)

© КУБГ, 2014 рік

© _____, 2014 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра теорії та історії педагогіки

«ПОГОДЖЕНО»

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Проректор

з науково-методичної та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___» _____ 2013 р.

Вченою радою Гуманітарного інституту,
протокол № ____ від «___» _____ 2013 р.

Учений секретар _____

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**Тренінг розвитку комунікаційної
компетентності викладача ВНЗ**

для спеціальності 8.18010021(8.000005) Педагогіка вищої школи

Напряму підготовки Специфічні категорії

(освітньо-кваліфікаційний рівень "магістр")

за вимогами кредитно-модульної системи

УХВАЛЕНО

на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки,

протокол № ____ від «___» 2013 року

завідувач кафедри _____ Н. М. Чернуха

Київ 2013

УДК
ББК

Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ. Робоча програма навчальної дисципліни. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – 35с.

Укладач: Фруктова Яна Станіславівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Рецензенти:

Покась Віталій Петрович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедрою педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова

Максименко Валентина Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

ББК
© КУБГ, 2012

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	5
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	7
II. Тематичний план навчальної дисципліни	9
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Професійно-педагогічна комунікація як складова</i> <i>педагогічної діяльності</i>	11
<i>Змістовий модуль II. Засоби професійно-педагогічної комунікації</i>	13
<i>Змістовий модуль III. Педагогічний конфлікти , види, причини виникнення, шляхи</i> <i>розв'язання</i>	15
IV. Навчально-методична картка дисципліни «Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ.»	16
V. Плани семінарських та семінарсько-практичних занять	17
VI. Завдання для самостійної роботи	18
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	21
VIII. Система поточного та підсумкового контролю	26
IX. Методи навчання	29
X. Методичне забезпечення курсу навчання	29
XI. Перелік орієнтовних питань до іспиту	30
XII. Рекомендована література	
Основна	31
Додаткова	33

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою теорії та історії педагогіки на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання. Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра». Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки викладача нової генерації. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена глибинними змінами в системі й структурі вищої освіти та необхідністю її інтеграції в європейський освітній простір. Сучасні умови суспільного розвитку потребують переходу на нові концепції підготовки фахівців для вищої школи, підвищення рівня професіоналізму, комунікативної компетентності, культури майбутнього викладача.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент магістратури відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ.», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ» є складовою частиною дисциплін за вибором варіативної частини циклу професійної підготовки. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації. Основу курсу складають антропоцентричний принцип, принцип особистісно-діяльнісного і компетентнісного підходу до навчання та такі концептуальні положення як: розуміння професійно-педагогічної комунікації як важливого чинника психічного і соціального розвитку фахівця, як основної форми реалізації цілісного педагогічного процесу, що розгортається на фоні спільної соціально-комунікативної діяльності учасників навчально-виховного процесу, за якої відбувається передача і засвоєння загальнолюдського досвіду, цінностей, знань, розкривається, формується і розвивається особистість. Теоретичні засади курсу - положення про професійно-педагогічну комунікацію як систему безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів комп'ютерної комунікації з метою, взаємообміну інформацією моделювання й управління процесом комунікації, регулювання педагогічних взаємин. У запропонованому курсі розглядаються шляхи розвитку професійно-педагогічної комунікативності викладача.

Мета курсу – розвиток комунікативної компетентності майбутніх викладачів, вміння вирішувати педагогічні конфлікти, підвищення рівня їх етичної взаємодії зі студентами, формування позитивної спрямованості, емпатійності, рефлексії

Завдання курсу:

- Розвиток вміння професійно-педагогічної комунікації. Формування у магістрантів гуманістичну педагогічну позицію, розуміння мети і завдань власної педагогічної діяльності.
- Сприяння оптимізації позитивно спрямованого педагогічного спілкування. Формування вміння програмувати свою професійно-педагогічну поведінку в ситуації спілкування.
- Вироблення навичок швидкої адаптації при вибудові різноманітних комунікацій зі студентами.
- Розвиток культури мислення, мови, мімічної та пантомімічної виразності, педагогічної техніки та ораторського мистецтва, майстерності педагогічного спілкування.

Опрацювавши даний курс магістранти повинні набути наступні знання, уміння та навички:

- система знань і уявлень про закономірності і принципи спілкування, педагогічної комунікації, способи управління індивідумом і групою та вміння використовувати їх в своїй професійно-педагогічній та науковій діяльності;
- знання про типові способи професійної комунікації, типові причини виникнення конфліктних ситуацій;
- знання про основні засоби професійно-педагогічної комунікації, їх різновиди, способи та умови використання;
- уміння будувати взаємовідносини з колегами, студентами, володіння культурою педагогічного мислення, мовлення, спілкування, комунікації;
- уміння використовувати в своїй професійно-педагогічній діяльності різні засоби організації комунікативної взаємодії;
- уміння вирішувати педагогічні конфлікти та запобігати їх виникненню.

Вивчення курсу „Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ” відбувається в умовах, наближених до професійної діяльності (розв’язання педагогічних задач, мікровикладання, моделювання педагогічних ситуацій). Специфікою вивчення курсу є проведення навчальних тренінгів комунікативної взаємодії, під час яких магістранти оволодівають основними навичками педагогічної комунікації, вивчають і практично застосовують індивідуальні прийоми міжособистісного спілкування, інтерпретації комунікативної інформації, вирішення і запобігання найтипівіших педагогічних конфліктів. Для вивчення курсу „Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ ” відводиться 180 години (5 кредитів): семінарські заняття – 60 годин, індивідуальна робота - 10 годин, самостійна робота студентів – 100 годин, модульний контроль – 10 годин. Вивчення навчальної дисципліни завершується складанням заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес формування готовності майбутнього педагога до ефективної професійно-педагогічної комунікації і продуктивної педагогічної діяльності в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні.

Курс: підготовка магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<u>Кількість кредитів, відповідних ECTS:</u> <i>5 кредитів</i>	Шифр та назва галузі 1801 Специфічні категорії	<u>Нормативна</u> Рік підготовки - 1, 2 Семестр – 2, 3
<u>Змістових модулів:</u> <i>5 модулів</i>	Шифр та назва спеціальності: <i>8.18010021 Педагогіка вищої школи</i>	<u>Аудиторні заняття:</u> 70 годин
<u>Загальний обсяг дисципліни(години):</u> <i>180 годин</i>	Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>магістр</i>	Семінари – 60 <i>години</i> Індивідуальна робота - 10 <i>год.</i> Самостійна робота – 100 <i>годин</i>
<u>Тижневих годин:</u> <i>4 години</i>		Модульний контроль - 10 <i>год.</i> Вид контролю: залік *Семінари (5 курс) – 24 год., самостійна – 40 год. Семінари (6 курс) – 36 год., самостійна – 60 год.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I.									
Специфіка педагогічної діяльності як професійної. Індивідуально-типологічні особливості викладача ВНЗ									
1.	Структура і функції педагогічної діяльності. Індивідуально-типологічні особливості викладача Професійний розвиток і деформація особистості педагога.	38	22			20	1	15	2
	Разом	38	22			20	1	15	2
Змістовий модуль II.									
Професійно-педагогічна комунікація як складова педагогічної діяльності викладача									
2.	Особливості професійно-педагогічної комунікації викладача. Сутність, суб'єкт, об'єкт професійно-педагогічної комунікації. Модель процесу комунікації. Комунікативна компетенція педагога. Наукова комунікація викладача. Специфіка наукового дискурсу.	22	11			10	1	10	1
3.	Педагогічне спілкування, його особливості, функції, структура. Драми педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування. Стилi педагогічного спілкування. Етичне і неетичне у педагогічному спілкуванні.	23	7			6	1	15	1
	Разом	45	18			16	2	25	2
Змістовий модуль III.									
Вербальні та невербальні засоби професійно-педагогічної комунікації									
4.	Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види вербальних засобів комунікації. Усне, писемне та внутрішнє педагогічне мовлення. Культура мови і мовлення	19	9			8	1	10	1
5.	Невербальні засоби професійно-	20	5			4	2	13	1

	педагогічної комунікації. Сутність, види невербальних засобів комунікації. Декодування педагогом невербальної інформації.								
	Разом	39	14			12	3	22	2
	Змістовий модуль IV. Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації								
6.	Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види комп'ютерних засобів комунікації. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.	25	8			6	2	15	2
	Разом	25	8			6	2	15	2
	Змістовий модуль V Педагогічні конфлікти, їх природа та причини виникнення								
7.	Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація. Структура педагогічного конфлікту, сфери комунікації. . Види педагогічних конфліктів. Поведінка викладача у конфліктній ситуації. Розв'язання та запобігання педагогічних конфліктів. Легітимність і етичність у конфлікті.	33	8			6	2	23	2
	Разом	33	8			6	2	23	2
	Разом за навчальним планом	180	70			60	10	100	10

ІІІ. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

СПЕЦИФІКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

ТЕМА 1 *Структура і функції професійної діяльності викладача ВНЗ. Індивідуально-типологічні особливості педагогів. Професійний розвиток і деформація особистості викладача ВНЗ.* (20 год.)

Поняття про педагогічну діяльність як вид професійної діяльності, її особливості, сутнісні ознаки. Поняття про функції педагогічної діяльності, її види, значення. Поняття соціальна роль: нормативна, ціннісна, поведінкова, когнітивна складові. Рольовий конфлікт Педагогічні ситуації та педагогічні задачі, їх вирішення. Структура педагогічної діяльності. Індивідуально-типологічні особливості педагогів. Сучасні соціально-педагогічні передумови професійного педагогічного розвитку і деформації особистості педагога. Синдром професійного вигорання викладача ВНЗ: причини, симптоми, наслідки, профілактика

Основні поняття теми: діяльність, професійна діяльність, професійна педагогічна діяльність, соціальна роль, права та обов'язки науково-педагогічних працівників, навчальна, виховна, організаційна, методична робота, професійні педагогічні знання, педагогічні здібності, ієрархія цінностей, рівень домагань, комунікативна установка, самооцінка, рольовий конфлікт, типологія лідерства, синдром професійного вигорання.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. *Структура і функції педагогічної діяльності.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2. *Індивідуально-типологічні особливості педагогів. Професійні саморозвиток та самовиховання викладача ВНЗ* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3. *Соціальна роль викладача: нормативна складова.* (2)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4. *Соціальна роль викладача: ціннісна складова.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5. *Соціальна роль викладача: когнітивна складова.* (2 г)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6. *Соціальна роль викладача: емоційна складова.* (2 год)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7. *Соціальна роль викладача: поведінкова складова.* (2)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8 *Рольовий конфлікт* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 9. *Професійна деформація викладача ВНЗ.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 10. *Синдром професійного вигорання викладача ВНЗ: причини, симптоми, наслідки, профілактика.* (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 2 *Особливості професійно-педагогічної комунікації. Сутність, об'єкт, суб'єкт, професійно-педагогічної комунікації. Модель процесу комунікації. Комунікативна компетентність викладача ВНЗ.* (10 год.)

Поняття комунікації. Типові способи комунікації викладача зі студентами, колегами, науковцями, їх вплив на розвиток особистості (поведінкові паттерни). Професійно-педагогічна комунікація. Загальна характеристика взаємодії педагогів і студентів, механізми формування взаємостосунків в системі «викладач-студент» (модель процесу комунікації). Комунікативна компетентність і культура викладача ВНЗ. Наукова комунікація викладача. Специфіка наукового дискурсу.

Основні поняття теми: комунікація педагогічна, науковий дискурс, поведінковий паттерн, професійно-педагогічна комунікація, педагогічна взаємодія, модель процесу комунікації, комунікативна компетентність, комунікативна культура.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 11. *Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 12. *Загальна характеристика взаємодії педагогів і студентів, механізми формування взаємостосунків в системі «викладач-студент»* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 13. *Наукова комунікація викладача. Специфіка наукового дискурсу.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 14. *Комунікативна культура викладача ВНЗ* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 15. *Зміст та структура комунікативної компетентності викладача ВНЗ* (2 год.)

ТЕМА 3 *Педагогічне спілкування, його особливості, функції, структура. стилі.* (6 год.)

Сутність педагогічного спілкування як виду професійної діяльності викладача ВНЗ, його функції та види. Специфіка педагогічного спілкування, єдність функціонально-рольової та особистісно-орієнтованої комунікативної поведінки викладача ВНЗ. Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічної взаємодії, специфіка позицій у них викладача ВНЗ та студентів. Вимоги до організації процесу педагогічного спілкування. Поліфункціональність педагогічного спілкування. Характер педагогічного спілкування: функціонально-рольове й особистісно-орієнтоване, їх взаємозв'язок у педагогічній взаємодії. Рольові позиції у контексті спілкування: позиція Дорослого, позиція Батька, позиція Дитини, позиція Неучасті, їх вплив на поведінку співрозмовника. Прибудови у спілкування. Бар'єри спілкування (фізичний, психологічний, соціальний, гностичний, естетичний та інші). Структура педагогічного спілкування: моделювання, початковий етап, управління спілкуванням, аналіз і моделювання нової системи взаємодії.

Поняття стилю педагогічного спілкування. Основні стилі спілкування як вияв характерних особливостей педагогічної взаємодії. Вплив стилю спілкування на характер педагогічної взаємодії. Моделі спілкування викладача ВНЗ. Комунікативні задачі, їх аналіз, прогноз, вирішення. Педагогічна етика та її відображення у спілкуванні. Правила педагогічного спілкування.

Основні поняття теми: педагогічне спілкування, рольові позиції, бар'єри спілкування, стиль педагогічного спілкування, педагогічна взаємодія, педагогічна етика.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 16. *Сутність педагогічного спілкування як виду професійної діяльності викладача ВНЗ, його функції та види.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 17. *Стилi педагогічного спілкування* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 18. *Бар'єри спілкування* (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.
**ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

ТЕМА 4. *Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види вербальних засобів комунікації. Усне, писемне та внутрішнє педагогічне мовлення. Культура мови і мовлення педагога.* (6 год.)

Поняття про засоби комунікації, засоби професійно-педагогічної комунікації. Вербальні засоби комунікації, їх види. Мовленнєві моделі взаємодії «викладач ВНЗ - студент». Репліки, висловлювання викладача, їх функції. Культура мови, культура мовлення, ознаки культури мовлення, техніка мовлення, мовленнєвий етикет педагога.

Основні поняття теми: засоби комунікації, засоби професійно-педагогічної комунікації, вербальні засоби комунікації, мова, мовлення, монолог, діалог, полілог, усне мовлення, писемне мовлення, внутрішнє мовлення, культура мови, культура мовлення, ознаки культури мовлення, техніка мовлення, мовленнєвий етикет педагога, мовленнєві моделі взаємодії «викладач ВНЗ - студент», репліки, висловлювання викладача, їх функції

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 19. *Вербальні засоби професійної комунікації викладача, їх види* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 20. *Професійно-педагогічне мовлення викладача ВНЗ.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 21. *Мовленнєві моделі взаємодії «викладач ВНЗ - студент».* (2 год.)

ТЕМА 5 *Невербальні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види невербальних засобів комунікації. Декодування педагогом невербальної інформації.* (4 год.)

Поняття невербальної комунікації. Засоби невербальної професійно-педагогічної комунікації (зовнішній вигляд, поведінка педагога, пантоміміка, міміка, жести,

контакт очей, міжособистісний простір тощо). Екстралінгвістичні і просодичні засоби комунікації. Декодування та інтерпретація викладачем ВНЗ невербальної інформації.

Основні поняття теми: невербальна комунікація, засіб невербальної комунікації, статична і динамічна експресія, фізіономіка, комунікаційні артефакти, такесика, просодика, екстралінгвістика, кінетика, проксеміка.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 22. *Засоби невербальної професійно-педагогічної комунікації* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 23 *Декодування та інтерпретація викладачем ВНЗ невербальної інформації* (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ТЕМА 6 *Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види комп'ютерних засобів комунікації. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах* (8 год.)

Поняття комп'ютерної комунікації. Мета-комунікація. Можливості комп'ютерної комунікації. Робота педагога з комп'ютерними мережами. Програми професійної педагогічної взаємодії в мережі. Електронна пошта як засіб професійно-педагогічної комунікації. Встановлення комунікативних зв'язків у телеконференціях (зовнішніх і внутрішніх). Робота викладача ВНЗ з електронними банками інформації, Internet. Дистанційне навчання і форми взаємодії у системі «викладач-студент». Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.

Основні поняття теми: комп'ютерна комунікація, мета-комунікація, комп'ютерні мережі, електронна пошта, телеконференції, електронні бази даних, Internet.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ. 24. *Робота викладача ВНЗ з електронними банками інформації.* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 25. *Встановлення комунікативних зв'язків у телеконференціях (зовнішніх і внутрішніх).* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 26. *Дистанційне навчання і форми взаємодії у системі «викладач-студент».* (2 год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 27. *Електронна пошта як засіб професійно-педагогічної комунікації. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.* (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.
ПЕДАГОГІЧНІ КОНФЛІКТИ, ЇХ ВИДИ,
ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ .

ТЕМА 7 *Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація педагогічних конфліктів. Структура педагогічного конфлікту.* (6 год.)

Педагогічний конфлікт, характеристика його типів. Причини педагогічного конфлікту. Структура, основні етапи конфлікту. Природа конфліктів (9 причин конфліктів). Динаміка конфлікту і фази (латентна, демонстративна, агресивна, батальна, зростання порушень, деформація когніцій, фінал конфлікту, ескалація, рецидив). Реверсія конфлікту. Диференціація конфліктів. Раціональна комунікація у конфлікті (9 кроків до уникнення деструктивного конфлікту, 9 кроків до врегулювання конфлікту, правила передбачення конфлікту). Технології його розв'язання. Стилі поведінки викладача ВНЗ в конфліктній ситуації. Раціональна комунікація в конфлікті. Способи забезпечення етичного захисту викладача і студентів у конфлікті. Типові стратегії конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Адаптивна поведінка педагога в конфлікті, управління розвитком і перебігом конфлікту.

Основні поняття теми: педагогічний вплив, педагогічний конфлікт, стилі поведінки в конфліктній ситуації, поведінкові індикатори, захисні реакції, адаптивна поведінка, етичний захист.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 28. *Педагогічний конфлікт, його особливості, види.* (2)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 29..*Структура, основні етапи, динаміка конфлікту* (2год.)

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 30. *Типові стратегії конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.* (2год.)

Тиждень	XIII	XIV	XV	XVI
Модулі	Змістовий модуль IV			
Назва модуля	КОМП'ЮТЕРНІ ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ			
Кількість балів за модуль	148 балів			
Бали (сем.)	8 годин (88 балів)			
Теми семінарських занять	Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види комп'ютерних засобів комунікації. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.			
Самостійна робота	5 балів			
ІНДЗ	30 балів			
Модульний контроль	Модульний контроль № 4 (25 балів)			
Підсумковий контроль	Модульний контроль № 5 (25 балів)			
	ПМК (залік)			

У. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ БЛОК I

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СЕМІНАР I

ТЕМА: Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності
(2 год.)

ПЛАН

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

План заняття.

1. Педагогічна діяльність як вид професійної діяльності, її особливості, сутнісні ознаки, специфіка. Структура і функції професійно-педагогічної діяльності. Індивідуально-типологічні особливості викладача ВНЗ, їх вплив на структуру професійно-педагогічної діяльності. Професійний розвиток і деформація.
2. Професійно-педагогічна комунікація як складова педагогічної діяльності, її особливості, сутність, суб'єкт, об'єкт,
3. Функції і моделі професійно-педагогічної комунікації. Комунікативна компетентність педагога.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

III. Захист навчального проекту.

Рекомендована література

Основна: [1, 3, 5,6, 9, 13, 17,21,23]

Додаткова: [28, 29]

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 2-4.

ТЕМА: Професійно-педагогічне спілкування (6 год.)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

II. Основна частина.

1. Привітання, створення сприятливого психолого-педагогічного клімату, налаштування на роботу.
2. Виконання вправ на розвиток навичок ефективного міжособистісного і педагогічного спілкування.
3. Рефлексія заняття.
4. Завдання для самостійної роботи.

III. Підсумок заняття.

Груповий аналіз заняття («мозковий штурм»).

Рекомендована література

Основна: [1, 3, 5,6, 9, 13, 17,21,23]

Додаткова: [28, 29]

ЗМІСТОВИЙ БЛОК II ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5.

ТЕМА: Професійно-педагогічного мовлення. (4 год.)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

II. Основна частина.

1. Привітання, створення сприятливого психолого-педагогічного клімату, налаштування на роботу.
2. Виконання вправ на розвиток комунікативних якостей професійно-педагогічного мовлення.
3. Рефлексія заняття.
4. Завдання для самостійної роботи.

III. Підсумок заняття.

Груповий аналіз заняття («мозковий штурм»).

Рекомендована література

Основна: [1, 3, 6, 9, 13, 21]

Додаткова: [28, 29]

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6.

ТЕМА: Невербальне спілкування. (2 год.)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

II. Основна частина.

1. Привітання, створення сприятливого психолого-педагогічного клімату, налаштування на роботу.
2. Виконання вправ на розвиток комунікативних якостей професійно-педагогічного мовлення.
3. Рефлексія заняття.
4. Завдання для самостійної роботи.

III. Підсумок заняття.

1. Груповий аналіз заняття («мозковий штурм»).

Рекомендована література

Основна: [7, 13]

Додаткова: [10, 14, 19, 20, 26, 27,]

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7.

ТЕМА: Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації. (2 год.)

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

II. Основна частина.

1. Привітання, створення сприятливого психолого-педагогічного клімату, налаштування на роботу.
2. Виконання вправ на розвиток умінь здійснювати професійно-педагогічну комунікацію за допомогою комп'ютерних засобів..
3. Рефлексія заняття.
4. Завдання для самостійної роботи.

III. Підсумок заняття.

Груповий аналіз заняття («мозковий штурм»).

Рекомендована література

Основна: [12, 16]

Додаткова: [1,2,4,6,7,15,16,21,24, 25]

ЗМІСТОВИЙ БЛОК III ПЕДАГОГІЧНІ КОНФЛІКТИ, ЇХ ПРИРОДА, ВИДИ, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

СЕМІНАР 8-10.

ТЕМА: Педагогічний конфлікт, його особливості, структура, джерела, види, шляхи розв'язання (6 год.)

ПЛАН

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

План заняття.

1. Поняття педагогічного конфлікту, його сутність, особливості, природа походження.
2. Структура і функції педагогічних конфліктів. Учасники педагогічних конфліктів.
3. Класифікації педагогічних конфліктів за їх джерелами і причинами.
4. Легітимність та етичність у педагогічному конфлікті.
5. Аналіз конкретних ситуацій.
6. Виконання вправ на розвиток навичок раціональної поведінки в конфлікті та умінь розв'язувати типові конфліктні педагогічні ситуації.

II. Перевірка виконання самостійної роботи

III. Захист навчального проекту.

Рекомендована література

Основна: [10]

Додаткова: [11,12]

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. (14 год.)

1. Проаналізувати сучасні підходи щодо тлумачення понять «спілкування», «комунікація», «комунікативна компетентність» (3-4 автори, доповідь на семінарі). – 3 год.
2. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу щодо висвітлення проблеми формування комунікативної компетентності викладача ВНЗ. (доповідь на семінарі). – 3 год.
3. Визначити власну модальність, індивідуально-типологічні особливості та стиль спілкування. Проаналізувати їх можливий вплив на формування майбутньої професійно-педагогічної комунікативності. (письмовий звіт). – 4 год.
4. Підібрати методики, анкети для виявлення рівня сформованості комунікативних умінь і навичок педагога. – 4 год.

Змістовий модуль II.

ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ. (18 год.)

1. Виписати з педагогічної літератури приклади використання викладачем вербальних засобів комунікації під час спілкування зі студентами (колегами, науковцями). (5-6 прикладів, доповідь на семінарі). – 3 год.
2. Виписати з педагогічної літератури приклади використання викладачем ВНЗ невербальних засобів комунікації під час спілкування зі студентами (батьками, колегами). (5-6 прикладів, доповідь на семінарі). – 3 год.
3. Організувати за допомогою комп'ютерних засобів комунікації професійно-педагогічне спілкування з одним або декількома викладачами ВНЗ міста Києва, України, Росії. (фотоматеріали, звіт). – 4 год.
4. Підібрати вправи для тренування виразності мовлення в умовах конкретної ситуації педагогічного спілкування. – 4 год.
5. Підготувати вправи для тренування невербального самовираження педагога. – 4 год.

Змістовий модуль III.

ПЕДАГОГІЧНІ КОНФЛІКТИ, ЇХ ПРИРОДА, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ. (22 год.)

1. Підібрати 2-3 фрагменти з прикладами конфліктних педагогічних ситуацій та їх вирішення із вітчизняних та зарубіжних художніх фільмів. (відео фрагменти). – 5 год.
2. Підібрати методики оцінки способів реагування у конфліктній ситуації. – 5 год.

3. Опрацювати навчально-методичну літературу з теми «Розв'язання та запобігання педагогічних конфліктів. Поведінка педагога в конфлікті. Методи врегулювання конфліктів і запобігання їм». - 6 год.
4. Занотувати у зошитах способи уникнення та подолання стресових ситуацій в умовах педагогічного спілкування. -6 год.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль І. ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Тема 1. Вступ. Педагогічна діяльність в сфері професій. Структура і функції педагогічної діяльності. Індивідуально-типологічні особливості педагогів. Професійний розвиток і деформації особистості педагога. (4 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	I
Тема 2. Особливості професійно-педагогічної комунікації. Сутність, об'єкт, суб'єкт, професійно-педагогічної комунікації. Модель процесу комунікації. Комунікативна компетентність педагога. (4 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	II
Тема 3. Педагогічне спілкування, його особливості, функції, структура. Драми педагогічного спілкування, Бар'єри педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Етичне і неетичне у педагогічному спілкуванні. (6 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	III
Змістовий модуль II. ЗАСОБИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ			
Тема 4. Вербальні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види вербальних засобів комунікації. Усне, писемне та внутрішнє педагогічне мовлення. Культура мови і мовлення педагога. (6 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	IV
Тема 5. Невербальні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види невербальних засобів комунікації. Декодування педагогом невербальної інформації. (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	5	V

Тема 6. Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації. Сутність, види комп'ютерних засобів комунікації. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах (6 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	VI
Змістовий модуль III. ПЕДАГОГІЧНІ КОНФЛІКТИ, ЇХ ПРИРОДА, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ			
Тема 7. Конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції. Сфери конфлікту і його структура. Види конфліктів. Легітимність і етичність у конфлікті. (22 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, іспит	5	VII
<i>Разом: 54 год.</i>	<i>Разом: 35 балів</i>		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом (презентацією).

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Тренінг розвитку комунікативної компетентності викладача ВНЗ» – це вид творчої та навчально-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності та креативності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності, наочне відображення результатів творчо-пошукової діяльності та прилюдна презентація.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять, самостійної підготовки і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

✓ творче опрацювання педагогічної літератури щодо педагогічної професії, складових педагогічної діяльності викладача ВНЗ, професійно-педагогічного спілкування і комунікації, засобів професійно-педагогічної комунікації, конфліктів у педагогічній діяльності та способів їх вирішення. **(30 балів)**;

✓ навчальний проект **(30 балів)**;

✓ реферативна робота **(15 балів)**.

Тематика педагогічних розвідок та навчальних проектів визначається лектором.

Орієнтовна структура реферативної роботи: вступ, основна частина, висновки, додатки (за потреби), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1, 7.2, 7.3, 7.4.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання реферативної роботи

№ n/n	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції,	3 бали

	пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		15 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання реферативної роботи

<i>Рівень виконання</i>	<i>Кількість балів, що відповідає рівню</i>	<i>Оцінка за традиційною системою</i>
Високий	14-15	Відмінно
Достатній	11-13	Добре
Середній	8-10	Задовільно
Низький	0-7	Незадовільно

Таблиця 7.3

Критерії оцінювання ІНДЗ (науково-педагогічне дослідження)

<i>№ п/п</i>	<i>Критерії оцінювання роботи</i>	<i>Максимальна кількість балів за кожним критерієм</i>
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	10 балів
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 бал
3.	Самостійність досліджень	10 балів
Разом		30 балів

Таблиця 7.4

Шкала оцінювання ІНДЗ (науково-педагогічне дослідження)

<i>Рівень виконання</i>	<i>Кількість балів, що відповідає рівню</i>	<i>Оцінка за традиційною системою</i>
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	19-24	Добре
Середній	11-18	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

Орієнтовна тематика ІНДЗ :

1. Розвиток педагогічної комунікації як теорії компетентнісного підходу в педагогіці.
2. Використання вербальних(невербальних/комп'ютерних) засобів комунікації в практиці педагогічної діяльності викладача ВНЗ.
3. Способи мобілізації творчого самопочуття педагога перед спілкуванням зі студентами.
4. Функції педагогічної комунікації: інформаційна, керівна, розвиваюча, детермінуюча, пізнавальна, експресивна.
5. Педагогічна комунікація, спілкування як творчий процес.
6. Необхідність уважності, спостережливості і зосередженості в практиці педагогічної діяльності викладача.
7. Шляхи розвитку професійно-педагогічної комунікативності викладача ВНЗ.
8. Мова викладача ВНЗ як засіб педагогічної комунікації.
9. Невербально-комунікативна виразність викладача ВНЗ.
10. Засади розвитку культури мовлення педагога.
11. Шляхи подолання труднощів та бар'єрів спілкування в педагогічній взаємодії.
12. Психолого-педагогічні умови ефективності педагогічного мовлення.
13. Анатомія діалогу. Фази контакту та рівні спілкування у діалозі.
14. Труднощі спілкування як суб'єктивне переживання викладача ВНЗ стану «себе» в реалізації прогнозованого спілкування.
15. Поняття культури педагогічного спілкування. Перцептивний аспект культури педагогічного спілкування.
16. Інтерактивна складова культури спілкування викладача ВНЗ. Способи, прийоми виховного впливу.
17. Способи уникнення деструктивних стосунків у педагогічному спілкуванні.
18. Умови та засоби конструктивного спілкування.
19. Причини і шляхи запобігання агресивно-конфліктної взаємодії в педагогічній комунікації.
20. Способи комунікативного впливу викладача на студентів .
21. Психолого-педагогічні вимоги до переконання.
22. Умови ефективності переконання.
23. Види навіювання та форми їх застосування у педагогічній практиці.
24. Шляхи запобігання педагогічних конфліктів.
25. Причини виникнення, природа і типологія педагогічних конфліктів.
26. Сутність та майстерність застосування екстралінгвістичних засобів комунікації.
27. Природа та особливості вираження статичної експресії педагога.
28. Природа та особливості вираження динамічної експресії педагога.
29. Педагогічний конфлікт у школі: історія вирішення проблеми.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ».

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення магістрантів із дисципліни «Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ.» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування (лекції; семінари)	21 бал
3.	Семінарські заняття (підготовка)	100 балів
4.	Модульні контрольні роботи (1-3)	75 балів
5.	Самостійна робота	35 балів
6.	Індивідуальна навчально-дослідна робота	30 балів
7.	Екзамен	40 балів
Підсумковий рейтинговий бал		261 балів+40 балів

Коефіцієнт перерахунку – 261 балів : 60 = 4,3

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов’язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«достатньо»	E
69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«дуже добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, есе, проекти, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських або індивідуальних заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Історія педагогіки».

Таблиця 8.4

Розподіл балів, що присвоюються студентам

МОДУЛІ							ІНДЗ	Модульні контрольні роботи	Самостійна робота	Екзамен
Змістовий модуль 1 (відповіді на семінарах, відвідування занять)			Змістовий модуль 2 (відповіді на семінарах, відвідування занять)			Змістовий модуль 3 (відповіді на семінарах, відвідування занять)				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
1	12	36	12	12	12	36	30	75	35	40

Разом: 261 балів + 40 балів (екзамен)

Коефіцієнт перерахунку : $261 : 60 = 4,3$

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ хрестоматії;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Розкрити сутність, суб'єкт, об'єкт професійно-педагогічної комунікації.
2. Визначити функції професійно-педагогічної комунікації.
3. Дати характеристику моделі процесу комунікації у педагогічній взаємодії.
4. Розкрити умови реалізації професійно-педагогічної комунікації.
5. Дати характеристику комунікативним рисам, вмінням і здібностям педагога.
6. Визначити сутність та функції педагогічного спілкування у педагогічній взаємодії.
7. Розкрити мету та завдання педагогічного спілкування у педагогічній взаємодії.
8. Визначити структуру педагогічного спілкування.
9. Розкрити принципи педагогічного спілкування.
10. Визначити стилі педагогічного спілкування.
11. Дати характеристику засобам педагогічного спілкування.
12. Розкрити сутність та функції педагогічного діалогу.
13. Дати характеристику критеріям діалогічності педагогічного спілкування.
14. Розкрити сутність переконання і навіювання у процесі комунікації.
15. Розкрити умови реалізації культури слухання у педагогічній комунікації.
16. Висвітлити бар'єри й ускладнення у процесі педагогічної комунікації.
17. Визначити типи соціально-психологічного клімату в колективі.
18. Ознаки здорової соціально-психологічної атмосфери в педагогічному колективі.
19. Визначити поняття конфлікту, його сутність, особливості, природа походження.
20. Висвітлити причини педагогічних конфліктів (за М.М.Рибаковою).
21. Визначити легітимність та етичність у конфлікті.
22. Дати характеристику позитивним функціям педагогічного конфлікту.
23. Дати характеристику негативним функціям педагогічного конфлікту.
24. Дати характеристику видів педагогічного конфлікту.
25. Розкрити сутність вертикальних і горизонтальних педагогічних конфліктів.
26. Розкрити структуру педагогічного конфлікту.
27. Дати характеристику стадіям розвитку педагогічного конфлікту.
28. Розкрити причини конфліктів у педагогічній взаємодії.
29. Дати характеристику типам міжособистісних конфліктів.
30. Розкрити типи конфліктів у колективі залежно від спрямованості комунікацій учасників.
31. Висвітлити стилі поведінки викладача у конфліктній ситуації.
32. Розкрити шляхи врегулювання та запобігання педагогічних конфліктів.
33. Визначити засоби і прийоми запобігання педагогічних конфліктів.
34. Визначити сутність та функції вербальних засобів педагогічної комунікації.
35. Розкрити види вербальних засобів педагогічної комунікації.
36. Дати характеристику видам усного мовлення педагога.
37. Дати характеристику формам писемного мовлення педагога.
38. Дати характеристику внутрішнього мовлення педагога.
39. Дати визначення культури мовлення педагога та розкрити її ознаки.
40. Дати характеристику статичній експресії у невербальній комунікації.
41. Дати характеристику динамічній експресії у невербальній комунікації.

42. Визначити складові техніки мовлення педагога.
43. Дати характеристику мовленнєвого етикету педагога.
44. Причини виникнення бар'єрів у педагогічній комунікації.
45. Розкрити комунікативні можливості комп'ютерних засобів комунікації.
46. Визначити типи комп'ютерних систем забезпечення міжособистісної комунікації.
47. Визначити переваги роботи педагога в локальній комп'ютерній мережі.
48. Розкрити сутність електронної пошти як засобу професійно-педагогічної комунікації.
49. Розкрити особливості роботи викладачів з групами новин у комп'ютерних мережах.
50. Дати характеристику загальним вимогам до електронних конференцій.
51. Розкрити сутність телеконференцій у внутрішкільній локальній комп'ютерній мережі.
52. Дати характеристику особливостям роботи викладача з електронними банками інформації, пошуку матеріалів у мережі Internet.
53. Висвітлити етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.
Дати характеристику валеологічним аспектам роботи з комп'ютером.
54. Дати характеристику особистісно-орієнтованим технологіям навчання професійно-педагогічної комунікації.
55. Дати характеристику класифікації комунікативних умінь.
56. Розкрити сутність комунікативно-мовленнєвих умінь у педагогічній взаємодії.
57. Розкрити сутність інформаційно-інструментальних умінь у педагогічній взаємодії.
58. Розкрити сутність організаційно-технологічних умінь у педагогічній взаємодії.
59. Розкрити сутність невербальних умінь у педагогічній взаємодії.
60. Розкрити сутність інформаційно-пошукових комунікативних умінь у педагогічній взаємодії.
61. Розкрити особливості декодування педагогом невербальної інформації.
62. Розкрити сутність педагогічної діяльності як виду професійної діяльності, її сутнісні ознаки.
63. Визначити джерела інформації у педагогічній комунікації.
64. Дати характеристику термінальним функціям педагогічної комунікації.
65. Дати характеристику тактичним функціям педагогічної комунікації.
66. Дати характеристику операційним функціям педагогічної комунікації.
67. Розкрити ознаки комунікативності викладача.
68. Дати характеристику функціонально-рольовому спілкуванню у педагогічній комунікації.
69. Дати характеристику прогностичного етапу у динаміці педагогічного спілкування.
70. Дати характеристику структури переконуючого впливу (за О.Самборською).
71. Розкрити умови ефективності та види навіювання у педагогічній взаємодії.
72. Дати характеристику видів бар'єрів у педагогічній комунікації.
73. Розкрити сутність екстралінгвістичних і просодичних засобів комунікації.
74. Дати характеристику типів міжособистісного комунікативного простору.
75. Розкрити особливості візуальної взаємодії у педагогічній комунікації.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова: Підручник. — К.: Центр навч. л-ри, 2004.
2. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология. — М.: Юнити, 2000.
3. Бадмаев В. Ц., Малышев А. А. Психология обучения речевому мастерству. — М.: Гуманитарный центр ВЛАДОС, 1999.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студ. вищ. навч. закл. — К.: ВЦ «Академія», 2001.
5. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації: Навч. пос. — Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2002.
6. Гойхман О. Я., Надеина Т. М. Основы речевой коммуникации: Учеб. для вузов / Под ред. О. Я. Гойхмана. — М.: ИНФРА, 1997.
7. Горелов Н. И., Седов К. Ф. Основы психолінгвістики: Учеб. пос. — М.: Изд-во «Лабиринт», 1998.
8. Гребенкина Л. К., Анциферова Н. С. Технология управленческой деятельности заместителя директора школы. — М.: Центр «Педагогический поиск», 2000.
9. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення. — Харків: «ОВС», 2002.
10. Журавлев В. И. Основы педагогической конфликтологии. — М.: Российское педагогическое агентство, 1995.
11. Зайченко О. І., Островерхова Н. М., Даниленко Л. І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти: Монографія. — К.: «ВПЦ Техпрінт», 2000.
12. Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: Підручник для студ. вищих навч. закладів / За ред. О. І. Пушкаря. — К.: ВЦ «Академія», 2002.
13. Кандинский Б. С. Техника устной коммуникации. — М.: МГПИ, 1988.
14. Кан-Калик В. А. Грамматика общения. — М.: Роспедагентство, 1995.
15. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. — М.: Просвещение, 1987.
16. Основи дистанційного навчання. Дистанційний курс: Навчальний посібник / За ред. В. М. Кухаренко. — Харків: ХДПУ, 1999.
17. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посіб. для вчителів / Авт. кол.; За ред. Ю. І. Машбіца. — К.: ТЗМН, 1997.
18. Парыгин Б. Д. Анатомия общения. — СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 1999.
19. Петрова Е. А. Жесты в педагогическом процессе: Учеб. пос. — М.: Моск. город, пед. об-во, 1998.
20. Семиченко В. А. Психология общения. — К.: Центр «Магістр-S», 1997.
21. Семиченко В. А. Психология речи: Учеб. пос. — К.: «Магістр-S», 1998.
22. Сердюк О. П. Основи управління комунікативним процесом: Підручник. — К.: ІЗМН, 1998.

Додаткова

1. Алексеев М. Н., Григорьев С. Г. Принципы построения учебного Веб-сайта // Материалы XI международной конференции «Информационные технологии в образовании» (ИТО-2001) (ИПр:// [ito.edu.ru/2001/ И:о/111/1/Ш—1-2.html](http://ito.edu.ru/2001/И:о/111/1/Ш—1-2.html)).
2. Андреев А. А. Дидактические возможности средств информационных и телекоммуникационных технологий в системе дистанционного обучения // Материалы XII международной конференции «Информационные технологии в образовании» (ИТО-98-99) (<http://ito.edu.ru/> 1998—99/h/andreev-t.html).
3. Андрианов М. С. Анализ процессов невербальной коммуникации как паралингвистики // Психологический журнал. — 1995. — Т. 16. — № 5.
4. Белоглазова Л. Б. Принципы построения образовательного сайта // Материалы XI международной конференции «Информационные технологии в образовании» (ИЮ-2001) ([http://ito.edu.ru/2001/ 0/111/1/111—1-40.html](http://ito.edu.ru/2001/0/111/1/111—1-40.html)).
5. Битянова М. Особенности человеческой коммуникации // Школьный психолог. — 1999. — № 30. Вацлавик П. Психология межличностных коммуникаций. — СПб., 2000.
6. Джалиашвили З. О. Компьютерный диалог в общении и обучении // Материалы X международной конференции «Информационные технологии в образовании» (ИТО-2000) ([http://ito.edu.ru/2000/ plenar/plenar25.^t1](http://ito.edu.ru/2000/plenar/plenar25.^t1)).
7. Женова Н. А. Возможности применения Веб-форумов в учебном процессе // Материалы XI международной конференции «Информационные технологии в образовании» (ИТО-2001) ([http://ito.edu.ru/ 2001/ ^0/111/1/111—1—9.htm](http://ito.edu.ru/2001/^0/111/1/111—1—9.htm)).
8. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. — Дрогобич: Вид. фірма «Відродження», 1994.
9. Иващенко Ф. И. Особенности установления психологического контакта с учащимися // Педагогика. — 1999. — № 2.
10. Крутова Н. Внеречевое общение — средство педагогического воздействия // Народное образование. — 2001. — № 8.
11. Крыжко В. В., Павлютенков Е. М. Психология в практике менеджера образования. Материалы для специалиста учебного заведения. — СПб.: КАРО, 2001.
12. Кушнірик Т. Д. Подолання конфліктності серед педагогів. Соціально-педагогічний аспект // Практична психологія та соціальна робота. — 1999. — № 9—10.
13. Лабунская В. А. Невербальное поведение (социально-перцептивный подход). — Ростов-на-Дону: Изд-во Ростов, ун-та, 1986.
14. Лабунская В. А. Проблема обучения кодированию-интерпретации невербального поведения // Психол. журнал. — 1997. — Т. 18. — № 5.
15. Лалл Джеймс. Медіа, комунікації, культура. Глобальний підхід: Пер. з англ. — К.: «К.І.С.», 2002.
16. Леонтович О. А. Проблеми віртуального спілкування // Полеміка. — № 7. — International Research and Exchanges Board, 2001 ([http:// www.irex.ru/publications/polemika/7 leontovich. htm](http://www.irex.ru/publications/polemika/7_leontovich.htm)).
17. Леонтьев А. А. Педагогическое общение. — М.: Знание, 1979.
18. Мелибруда Е. Я. Я — Ты — Мы. Психологические возможности улучшения общения. — М.: Просвещение, 1986.
19. Миккин Х. Х. Невербальные коммуникации в диадах // Труды по психологии.

— Вып. 335. — № 3. — Р. на/Д.: Ростов, гос. ун-т, 1986.

20. Морозов В. П. Психологический портрет человека по невербальным особенностям его речи // Психол. журнал. — 2001. — Т. 22. — № 6.

21. Мультимедиа / Под ред. А. И. Петренко. — М.: Бином, 1994.

22. Мурсалімова Н. Ситуаційні фактори, які визначають стиль поведінки керівника при командному менеджменті // Вісник УАДУ. — 2001. — № 4.

23. Мусатов С. Педагогічна комунікація: Психологічні витoki та особливості // Освіта і управління. — 1999. Т. 3. — № 3.

24. Носенко Е. Л., Чернишенко С. В. Методологічні аспекти забезпечення запам'ятовування інформації при розробці дистанційних навчальних курсів: Метод, посіб. — Д.: РВВ ДНУ, 2003.

25. Орлов П. И., Лушанский А. М. Научно-образовательная сеть Харькова: содержание, проблемы и перспективы: Научно-практ. пособие. — Харьков: Ун-т внутр. дел, 2000.

26. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли других людей по их жестам. — Нижний Новгород: «АН кью», 1992.

27. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. — М.: «Реал-бук»; К.: «Вак-лер», 2001.

28. Сагач Г. М. Риторика: Навч. посіб. для студ. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Вид. дім «1н Юре», 2000.

29. Сопер П. Основы искусства речи: Пер. с англ. — 2-е испр. изд. — М.: Прогресс; Прогресс-Академия, 1992.

Робоча програма навчального курсу

" Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ."

Укладач: *Фруктова Яна Станіславівна*, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Тренінг розвитку комунікаційної компетентності викладача ВНЗ. Програма навчальної дисципліни / Укладач. Я. С. Фруктова– К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013.– 35 с.